

Koninklijk

Kameroen

Over 'chefferies' en rituelen

Toen Kameroen in 1961 een onafhankelijke republiek werd, betekende dat het einde van bijna een eeuw Duitse, Franse en Britse overheersing. Het land kreeg een president en een centraal geleide regering. De traditionele lokale machtsstructuren waren echter tijdens de koloniale tijd nooit echt verdwenen, en tot op de dag van vandaag zijn ze een factor van betekenis in de Kameroenese samenleving. Het land wordt niet alleen geregeerd door het parlement en de regering, maar ook door lokale stamhoofden. Deze lokale leiders staan aan het hoofd van een klein koninkrijk, waar ze de macht uitoefenen over een paar duizend inwoners. Ze worden met raad en daad bijgestaan door notabelen, een raad van wijze mannen, die hen advies geven. De ruim 100 koninkrijkes, ook wel 'chefferies' genoemd, hebben allemaal hun eigen geloof, tradities en rituelen. Zo wordt een stamhoofd in het noorden van het land een koning genoemd terwijl hij in een moslimgemeenschap als lamido wordt aangesproken. En in het zuiden wordt hij weer anders genoemd: fon of sultan. Elke koning, fon, lamido of sultan woont met zijn vrouwen en kinderen in een 'paleis', die soms ook wel chefferie wordt genoemd. De vrouwen hebben hun eigen hut, waar ze samen met hun kinderen wonen. Een bezoek aan zo'n chefferie levert een kleurrijk en gevarieerd beeld op van de inwoners van Kameroen. De kans is groot dat je als gast getuige bent van één van de vele rituelen, zoals een besnijdenis of een traditionele bruiloft.

Bandjoun Ten zuiden van de stad Bafoussam in de provincie West ligt de chefferie van Bandjoun, die één van de grootste van Kameroen is. Als je door de poort van de chefferie de hoofdstraat inloopt zie je aan beide zijden hutjes met rieten daken staan waar de, naar schatting, 60 vrouwen van de fon wonen. Aan het einde van de weg staat een hut die gebruikt wordt door de notabelen. Deze hut is net iets mooier afgewerkt dan de andere verblijven; het dak steunt op pilaren met prachtig houtsnijwerk waarin mensen en dieren zijn afgebeeld. Ernaast staat een museum waar kunstschatten

en traditionele voorwerpen worden tentoongesteld. Het is een goede manier om kennis te maken met het dagelijkse leven in de chefferie. Daarna maakten we kennis met de fon zelf...

Opeens wordt naast het museum, bij het huis van de fon, een oude Mercedes gestart. De fon stapt in maar net buiten de poort stapt hij al weer uit. Er klinkt muziek uit die richting, ter gelegenheid van een besnijdenisritueel. De fon zal er vandaag bij aanwezig zijn. We begeven ons erheen en zien tientallen jongetjes, jongemannen en volwassenen halfnaakt en beschilderd met witte stippen traag dansen rondom een grote boom. Ze lopen met stokken in hun handen rondjes tegen de klok in door het zand. Plotseling stopt de muziek en even abrupt onderbreken de dansers hun polonaise. De stokken worden in de grond gestoken en iedereen blijft doodstil staan. Als de muziek weer begint komen de dansers ook weer op gang. Telkens als de fon gepasseerd wordt krijgt hij beleefd een knikje. Na een klein uur staat de fon op, stopt het dansritueel en kan de feitelijke jaarlijkse besnijdenis van jongens van 6-8 jaar echt beginnen, achter de muur waar eerder nog de muziek vandaan kwam.

Foumban Niet ver van Bandjoun ligt het plaatsje Foumban. De sultan aldaar woont in een prachtig gebouw dat doet denken aan een Duits herenhuis. Het pand is opengesteld voor publiek en de gids leidt graag mensen rond door het inspannende Afrikaanse museum. Pal tegenover het paleis staat de grote moskee. Op vrijdag, de heilige dag van de islam, komt de sultan uit zijn paleis, steekt het plein over en betreedt in een soort processie de moskee. Ook in Foumban is veelvuldig houtsnijwerk te vinden, van beelden tot maskers, oud, nieuw, namaak en authentiek: je ziet van alles in de tientallen winkeltjes die de plaats rijk is.

Bafut Eén van de hoogtepunten van de Engeltalige provincie Noord-West is de 'Ring Road', een ringweg door de tropische hooglanden van Kameroen. Aan de rand van deze weg, vlakbij provinciehoofdstad Bamenda, ligt de chefferie

jongetje tijdens een besnijdenisritueel in Bandjoun

van Bafut, die zeker de moeite waard is om te bezoeken. Het paleis is gebouwd tijdens de Duitse kolonisatie, waardoor de chefferie veel van een Europees dorp wegheeft. Op het plein voor het paleis bevindt zich een offerplaats waar tot 1924 mensen gemarteld en geëxecuteerd werden.

Een vrolijke vrouw heet ons welkom, ze schijnt één van de vrouwen van de fon te zijn. Ze leidt ons rond door een prachtig museum, waar ook weer veel houtsnijwerk te zien is, zoals beelden, maskers en meubelstukken. In het midden van de chefferie staat een traditionele Afrikaanse hut. Dat is het belangrijkste gebouw, het heiligdom van de voorouders. Het lijkt op het gebouw van de notabelen in Banjoun. Alleen de fon en zijn raadsheeren hebben toegang tot de hut, waar elk jaar wordt er een nieuwe laag stro op het dak wordt gelegd, zodat het steeds dikker wordt. Een eindje verderop wordt gedanst en gezongen, eerst door een groepje vrouwen die het leven in het koninkrijk bezingen. Dan zijn de mannen aan de beurt. Gemaskerd met dierengezichten dansen ze op de maat van een aantal 'drummers'. De dieren op de maskers symboliseren de gedaantes die de fon kan aannemen. Dat is ook de reden dat er niet op deze beesten gejaagd mag worden want dan zou je de fon zelf kunnen raken. De maskers hangen niet voor het gezicht maar liggen bovenop het hoofd waarbij het gezicht wordt afgeschermd door een net. De dansen worden traditioneel uitgevoerd tijdens begrafenissen, bij de inhuldiging van een nieuwe fon of tijdens de jaarlijkse festiviteiten na een oogst.

Belo Vlak bij Mount Oku, in het hart van de Ring Road, ligt het plaatsje Belo. Een prachtig gebied waar je mooie wandelingen kunt maken. Je kunt hier, naast genieten van natuurschoon, ook officieel op audiëntie bij de fon van Aboh.

We nemen plaats op een bankje op de veranda en wachten totdat de fon begint met praten. Dat is onderdeel van de plaatselijke omgangsvormen. Nadat hij iedereen welkom heeft geheten, kijk je de gelegenheid om vragen te stellen. De fon

vertelt dat één van zijn zonen hem op de troon zal opvolgen. De notabelen beslissen uiteindelijk wie dat is maar eigenlijk is het de fon die bepaalt wat er gebeurt. Hij adviseert de notabelen en meestal nemen zij dit advies over. Mocht de fon geen zoon hebben dan wordt er een zoon van zijn zus of broer gekozen tot opvolger. Deze procedure wordt echter niet overal gevolgd. Sommige leiders worden automatisch opgevolgd door de oudste zoon of juist door de jongste. 'Onze' fon vraagt waar we vandaan komen en wil weten wat voor soort staatshoofd wij hebben. Ons antwoord dat we een vrouw als staatshoofd hebben zorgt voor de nodige hilariteit: men kan het zich nauwelijks voorstellen. Na een bezoek aan de prachtig gedecoreerde vergaderhut van de notabelen vertrekken we naar onze overnachtingsplaats.

De volgende dag krijgen we een bijzondere mededeling: de fon wil ons met een bezoek vereren! Het is de eerste keer dat de fon een groep toeristen op deze plaats bezoekt, zo wordt ons verteld. Net nadat de zon onder is gegaan verschijnt de fon. Hij neemt plaats op een plastic stoeltje, terwijl wij in een kring geduldig wachten op wat hij te zeggen heeft. Hij bedankt ons voor de komst naar Kameroen in het algemeen en Belo in het bijzonder. Nadat hij ons een prettig verblijf heeft gewenst verdwijnt hij achterop een brommer de donkere nacht in.

Ngaoundéré De hoofdstad van de provincie Adamaoua is Ngaoundéré. Ngaoundéré staat vooral bekend om zijn treinstation. De treinreis van Ngaoundéré naar Yaoundé, de hoofdstad, duurt ongeveer veertien uur. Met de auto kost dezelfde rit veel meer tijd: ongeveer drie dagen. In Ngaoundéré kun je een bezoek brengen aan het paleis van de lamido, zoals het stamhoofd daar genoemd wordt.

In de stad worden we aangesproken door één van de vele prinses die de lamido rijk is. Er is op dat moment een bruiloft gaande achter het paleis en hij wil ons graag meenemen. Die kans laten we niet aan onze neus voorbij gaan. Hij loodst ons het paleis in door de ontvangsthuis, waar elke vrijdag

Rotspieken in Rhumsiki
Aparte bouwstijl in Pouss

de notabelen van de stad ontvangen worden. Het publieke gedeelte van het paleis is niet zo groot, maar het ziet er erg netjes uit. We lopen door naar de plek waar de bruiloft zal plaatsvinden. De bruidegom is nog niet gearriveerd; naar lokaal gebruik draaft hij samen met zijn vrienden op paarden door de stad. Hij wordt geacht op het feest te arriveren tegen zonsondergang. In de zaal wordt al volop muziek gemaakt. Als we uit de feestdrukte willen ontsnappen blijkt de gastvrijheid van de prins toch niet helemaal oprecht te zijn. De man wenst door ons namelijk vorstelijk beloond te worden voor bewezen diensten.

Oudjilla In het noorden van Kameroen, in de provincie Extreem Noord, vlakbij het plaatsje Mora, ligt het pittoreske dorp Oudjilla. Na een bergrit door het schitterende landschap kom je terecht in het stenen tijdperk, althans: daar lijkt het op. De koning van de poloko heeft ongeveer 50 vrouwen en ruim 130 kinderen die allemaal in het paleis wonen. Als je geluk hebt mag je

hem een hand geven. Voor vrouwelijke bezoekers neemt hij uit respect zijn hoed af. Op het terrein van het paleis heeft elke vrouw een eigen hut waar ze samen met haar kinderen woont. Het is schrijnend om te zien onder welke omstandigheden de mensen hier moeten wonen en hoe slecht ze er uit zien. De hutten die in en om Oudjilla staan doen erg denken aan de hutten die je ook in de Dogonvallei in Mali ziet: lemen hutten met een rieten puntdak. De meeste hutten hebben bovenop het dak een omgekeerde pot, bedoeld om de geesten buiten te houden. De tijdgeest wordt in ieder geval tegengehouden want in sommige dorpjes lijkt de tijd al eeuwen stil te staan. Soms dringt de vraag zich op of de lokale leiders dit expres doen om zodoende de bevolking klein te houden. Het is immers bekend dat de koningen officieel geen macht meer hebben maar officieus is het tegenovergestelde waar. Hoe dan ook: een bezoek aan een chefferie is een verrassende ervaring en kan de bewoners nog wat geld opleveren.

Algemene informatie

Kameroen is ongeveer 475 000 km² groot en heeft ongeveer 19 miljoen inwoners. Kameroen bestaat uit 10 provincies, waarvan er 8 Franstalig zijn en 2 Engelstalig (Noord-West en Zuid-West). Engels en Frans zijn de officiële talen, maar in het noorden van het land wordt er veel Arabisch gesproken. Daarnaast worden er ongeveer 275 andere talen gesproken door ruim 200 verschillende bevolkingsgroepen. De belangrijkste bevolkingsgroepen zijn de Peul, de Haussa en de bergvolkeren in het noorden; de Bamoun, Bamiléké en de Bafut in het noordwesten; de Bantouvolkeren en de Pahouin in het centrum en het zuiden en de Pygmeeën in het zuidelijke regenwoud. Ongeveer 40% van de bevolking is christelijk, 20% is moslim en de overige 40% heeft een inheems geloof. In 1961 is Kameroen onafhankelijk geworden, daarvoor was het Portugees, Duits, Frans en Engels.

Beste reistijd De beste periode om Kameroen te bezoeken is van november tot juni. Van november tot maart is de droge tijd, van maart tot juni regent het af en toe. Daarna begint de lange regentijd, die tot en met oktober duurt. In het tropische zuiden is het vochtig en 25-30 °C, terwijl het in het noorden droog is en een stuk warmer, 40 °C of meer. In de maanden voorafgaand aan de regentijd kun je te maken krijgen met de harmattan, een droge en stoffige wind die vanuit de Sahara waait.

Visa Voor Kameroen is een visum verplicht, je paspoort moet bij aankomst nog 6 maanden geldig zijn. Je kunt dit visum zelf regelen bij de ambassade in Den Haag. Als je je paspoort voor 12 uur inlevert, dan kun je het dezelfde dag nog ophalen, mits je contant betaalt.

Vaccinaties Zorg er in ieder geval dat je een bewijs van inenting tegen Gele Koorts bij je hebt, dat wordt gecontroleerd bij aankomst in Kameroen. Voor de overige vaccinaties kun je terecht bij je huisarts, de GGD of bijvoorbeeld thuisvaccinatie.nl.

Hoogtepunten Kameroen is alles behalve toeristisch, terwijl het land veel te bieden heeft voor bezoekers: Mount Kameroen, met 4 095 meter de één na hoogste berg van Afrika; verder kun je een bezoek brengen aan één van de vele kleurrijke markten in het noorden van het land; op safari in één van de wildparken; een treinreis maken van het zuiden naar het noorden; wandelen in het prachtige Mandara gebergte; op bezoek gaan bij de pygmeeën; gorilla's opzoeken in het zuiden van het land; rituelen of festivals bijwonen; op bezoek gaan bij een fon of relaxen aan de kust.

Boeken

Cameroon, The Bradt Travel Guide door Ben West (tweede editie, 2008)

West Africa Travel Guide, Lonely Planet (zesde editie, 2006)

Besnijdenisritueel in Bandjoun

Hutten in de omgeving van Oudjilla

Meisjes in het noorden van Kameroen